

Yksinhuoltajaperheiden taloudellinen ahdinko ei näytä hellittävän¹

Stakesin toimeentulotukitilaston mukaan yksinäiset henkilöt ovat suurin ryhmä toimeentulotuen saajista, ja sen osuus on lisääntynyt (63 % vuonna 1995 ja 69 % vuonna 2004). Lapsiperheiden osuus toimeentulotuen saajista näyttäisi pysyneen ennallaan viimeisen kymmenen vuoden ajan. Noin joka neljännessä toimeentulotukea saaneessa kotitaloudessa on lapsia.

Merkittävä ero tulee näkyviin, jos vertailee lapsiperheiden välillä kahden ja yhden huoltajan perheitä toimeentulotuen saajina. *Kahden huoltajan perheet ovat vähentyneet 15 prosentista 10 prosenttiin ja yhden huoltajan perheiden osuus on kasvanut 10 prosentista 13 prosenttiin kymmenessä vuodessa.*

Taulukko 1. Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet kotitaloustyyppin mukaan 1995-2004

%	1995	2000	2002	2004
Yksinäiset	63	65	68	69
Lapsettomat parit	12	11	9	8
Kahden huoltajan perheet	15	12	11	10
Yksinhuoltajat	10	12	13	13

Vaikka yhden henkilön kotitaloudet ovatkin suurin toimeentulotukea saava ryhmä (69 %), näiden "sinkkujen" osuus toimeentulotuen saajina suhteessa väestön yhden henkilön kotitalouksiin on vain 12 prosenttia. Väestön perhetyyppeihin suhteutettuna korostuu yksinhuoltajaperheiden osuus; yksinhuoltajat näyttävät olevan selvästi haavoittuvin ryhmä. 27 prosenttia yksinhuoltajaperheistä saa toimeentulotukea, kun keskimäärin vain noin joka kymmenes kotitalous on ollut toimeentulotuen asiakkaana vuonna 2004. *Viimesijaisen toimeentulotuen kautta tarkasteltuna yksinhuoltajaperheiden taloudellinen ahdinko on paljon tavallisempaa kuin muilla perhetyypeillä.*

¹ Toimeentulotukitilaston ajot tätä artikkelia varten on tehty StakesTieto -yksikössä. Lämmin kiitos Pirkko Mattilalle, joka jo kesällä (15.6.2005) toimitti tiedot vuosien 1998-2003 osalta. Kaarina Lamminpää päivitti tiedot vuoden 2004 osalta sekä tutki pitkäaikaisasiakkuutta tarkemmin lapsiperhetyypeittäin. Tarja Heino ideoi ja on pääosin kirjoittanut artikkelin.

Taulukko 2. Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet kotitaloustyyppin mukaan 1996-2004, % koko maan vastaavista kotitaloustyypeistä

%					
Kotitaloustyyppi	1995	1998	2000	2002	2004
Yksinäiset miehet ilman lapsia	20	18	15	15	15
Yksinäiset naiset ilman lapsia	12	11	9	9	9
Yksinhuoltajat	31	30	27	29	27
Avio- /avoparit ilman lapsia	6	5	4	3	3
Avio- /avoparit, joilla lapsia	10	9	7	6	5
Yhteensä	13	11	10	9	9

Taulukko 1 esittää kotitaloustyyppit toimeentulotuen saajista. Yllä olevassa taulukossa 2 kotitaloustyyppit on suhteutettu väestön vastaaviin perhetyyppisiin. Selkeyden vuoksi esitetään taulukko 3, jossa väestön perhetyypit ovat "puhtaana" jakaumana. Yksinhuoltajien asema toimeentulotuen saajina korostuu ja vahvistuu.

Taulukko 3. Väestön jakautuminen perhetyypin mukaan ja toimeentulotukea saaneiden perhetyyppien osuus väestön vastaavista perhetyypeistä vuonna 2004 (%)

Perhetyyppi	Väestön jakautuminen perhetyypeittäin %	Ttt- saajien osuus väestön perhetyypeistä %
Yksinäiset	52	12
Yksinhuoltajat	4	27
Avio/avoparit, joilla lapsia	17	5
Lapsettomat parit	27	3
N	2 826 913	251 017

Avo-/avioparien, joilla on lapsia, määrä toimeentulotuen saajina on vähentynyt 43 000:sta 25 000:een. Sen sijaan niiden lapsiperheiden määrä, joissa on vain yksi aikuinen, on pysynyt lähes ennallaan - se on vähentynyt vain 34 500:sta 31 800:aan. *Kun vielä seitsemän vuotta sitten (vuonna 1998) toimeentulotukea saaneista lapsiperheistä yli puolet (55 %) oli kahden huoltajan perheitä, vuonna 2004 yli puolet (56 %) oli jo yhden huoltajan perheitä.* Muutos on merkittävä.

Taulukko 4. Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet perhetyypin mukaan vuosina 1998 - 2004

Vuosi ²	Yksinäinen mies/ nainen, jolla lapsia	%	Avo-/avioparit, joilla lapsia	%
	N		N	
1998	34 538	45	43 022	55
1999	33 282	47	37 446	53
2000	31 977	49	32 996	51
2001	32 668	50	32 457	50
2002	33 770	54	29 103	46
2003	33 231	54	28 123	46
2004	31 788	56	25 303	44

² Vuodesta 2001 vuoteen 2002 on korjattu edellisten vuosien virheellisesti toimitetut tiedot, mikä merkitsee noin 1900 kotitalouden siirtymää avo-/aviopareista yhden huoltajan kotitalouksiin.

Vuonna 2004 toimeentulotukea saaneissa lapsiperheissä oli yhteensä yli satatuhatta lasta (105 106). Vielä seitsemän vuotta sitten lapsista melkein kaksi kolmesta (62 %) asui kahden vanhemman perheessä, ja vuonna 2004 enää joka toinen (52 %). *Yksinhuoltajaperheissä asuvien lasten osuus oli kasvanut 38 prosentista 48 prosenttiin* tänä aikana, ja lasten määrä näissä perheissä väheni vain vähän 3 460 lasta. Sitä vastoin kahden vanhemman perheessä vähennys oli 34 540 lasta.

Taulukko 5. Lasten määrä toimeentulotukea saaneissa lapsiperheissä perhetyypin mukaan vuosina 1998 ja 2004

Lasten määrä perheessä	1998 Lapsia yht. 143 106		2004 Lapsia yht. 105 106	
	Lapsia yksinäisen miehen/naisen kotitaloudessa	Lapsia avo-/avioparin kotitaloudessa	Lapsia yksinäisen miehen/naisen kotitaloudessa	Lapsia avo-/avioparin kotitaloudessa
1	20 246	16 826	18 484	9 870
2	20 204	29 002	18 260	15 766
3	9 555	21 519	8 961	12 981
4	3 032	11 276	3 444	7 356
5-	1 334	10 112	1 762	8 222
Yhteensä	54 371 (38%)	88 735 (62%)	50 911 (48 %)	54 195 (52 %)

Kun yksinhuoltajaperheiden taloudellista ahdinkoa katsoo lapsinäkökulmasta, huomaa vielä toisenkin tuloksen. *Toimeentulotukea saaneissa yksinhuoltajaperheissä on aikaisempaa enemmän monilapsisia perheitä.* Näissä monilapsisissa yksinhuoltajan perheissä olevien lasten määrä on jopa lisääntynyt! Kun vuonna 1998 kolme tai useampilapsisissa yhden huoltajan perheissä oli 13 921 lasta, vuonna 2004 näissä perheissä oli 14 167 lasta.

Onko niin, että yksinhuoltajaperheiden toimeentulotukiasiakkuus on yhä pitkäaikaisempaa? Kysymykseen haettiin vastausta vertailemalla pitkäaikaista tukea saaneita lapsiperheitä keskenään viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Taulukko 6. Pitkäaikaisesti (10–12 kk) toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuudet kaikista toimeentulotukea saaneista lapsiperheistä 1995–2004 (%)

Vuosi	Yksinhuoltajamiehet	Yksinhuoltajanaiset	Kahden huoltajan perheet
1995	19	14	18
2000	24	20	26
2001	27	23	28
2002	24	23	28
2003	22	21	27
2004	22	19	27

Noin joka viides yksinhuoltajaperhe ja joka neljäs kahden huoltajan perhe on saanut toimeentulotukea pitkäaikaisesti. Tuen tarve näyttää pitkittyneen viime vuosina kahden huoltajan lapsiperheissä enemmän kuin yhden huoltajan perheissä. Yksinhuoltajan sukupuolella on pientä merkitystä: yksinhuoltajamiesten perheissä tuen tarve on ollut hieman pitkäaikaisempaa kuin yksinhuoltajanaisten perheissä.

Taulukko 7. Toimeentulotuen pitkäaikaiset asiakkaat (10-12kk) iän ja perhetyypin mukaan vuosina 1995 ja 2004 (%)

Ikä	1995		Avio/avoparit, joilla lapsia	2004		Avio/avoparit, joilla lapsia
	Yksinhuoltajat miehet	naiset		Yksinhuoltajat miehet	naiset	
-29v	14	25	26	7	34	29
30-39v	30	35	38	23	29	33
40-49 v	46	33	30	46	29	28
50v-	10	7	6	24	9	11
Yhteensä %	100	100	100	100	100	100

Pitkäaikaisen toimeentulotuen piirissä olleet yksinhuoltajamiehet ovat iäkkäämpiä kuin vastaavassa tilanteessa olleet yksihuoltajanaiset. Heistä oli yli puolet (56 %) oli täyttänyt 40 vuotta vuonna 1995, ja kymmenen vuotta myöhemmin jo 70 prosenttia oli täyttänyt 40 vuotta. Yksinhuoltajamiesten ikärakenne on siten myös "vanhentunut". Sen sijaan pitkäaikaisen toimeentulotuen piirissä olleet yksinhuoltajanaiset ovat yksinhuoltajamiehiä nuorempia, ja heidän ikärakenteensa on pysynyt lähes ennallaan: kaksi kolmesta (60 - 63 %) pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneesta yksinhuoltajanaisesta ei ole täyttänyt 40 vuotta.

Kun kaikki asiakkaat riippumatta tuen kestosta otetaan huomioon, niin pitkäaikaistyöttömyys korostuu toimeentulotukea saaneissa lapsiperheissä - ovat ne sitten yhden tai kahden huoltajan perheitä.

Yhteenveto. Lapsiperheille kohdenneet normaalit tulonsiirrot ovat kohdelleet yleensä yksinhuoltajaperheitä mutta erityisesti vielä monilapsisia yksinhuoltajaperheitä huonosti. Näiden perheiden köyhyys ei ole helpottunut sen enempää aikuisten kuin lastenkaan näkökulmasta, vaan he ovat väestön perhetyyppeihin suhteutettuna suurin toimeentulotukea saava ryhmä. Yli puolet toimeentulotukea saaneista lapsiperheistä oli yhden huoltajan kotitalouksia. Absoluuttisesti toimeentulotukea saaneiden yksinhuoltajien lasten määrä ei ole oleellisesti vähentynyt, vaikka kahden huoltajan perheissä näin on selvästi käynyt. Toimeentulotukea saaneissa yhden aikuisen perheissä on lapsia 50 911. Lisäksi, *lasten määrä on lisääntynyt monilapsisissa toimeentulotukea saaneissa yksinhuoltajaperheissä.* Pitkäaikaistyöttömyys korostuu toimeentulotukea saaneissa lapsiperheissä. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneet yksinhuoltajamiehet ovat huomattavasti yksinhuoltajanaisia iäkkäämpiä.